Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Refugis de la guerra civil al camp d'aviació de la República

Òdena

Ubicació

Comarca:	Anoia
Lloc/Adreça:	Camps propers a l'aeròdrom
Emplaçament	Zona sud-oriental del terme.

Coordenades:

Latitud:	41.58382
Longitud:	1.64917
UTM Est (X):	387400
UTM Nord (Y):	4604451

Classificació

Número de fitxa	08143 - 173
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Popular Contemporani
Segle	XX
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Immersos en la vegetació i amncats d'intervenció arqueològica
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Sense ús
Titularitat	Privada
Titular:	08142A014000640000HR
Autoria de la fitxa	Josep-Vicenç Mestre i Casanova
Data de registre de la fitxa:	dl., 21/10/2013 - 02:00

Descripció

L'aeròdrom actual conegut con Aeròdrom d'Igualada-Òdena, se situa en el Pla de l'Aeròdrom i presenta una planta allargassada d'uns 900 m de longitud en direcció nord-sud, lleugerament girada vers l'oest, amb un conjunt de serveis situats a la banda de llevant. L'aeròdrom actual és construït en el lloc on va existir un camp d'aviació de l'exèrcit republicà durant la guerra civil. En els terrenys que envolten l'aeròdrom es conserven alguns dels elements que formaven part del funcionament de l'antiga instal·lació. També hi ha restes associades a l'antiga instal·lació, al cim del Puig Aguilera.
En els terrenys que envolten l'antic camp es conserven les restes de tres refugis mitjans, dos elementals i un refugi principal.
Els refugis conservats es troben situats en el lloc corresponent al límit de llevant de la planta de l'antic camp d'aviació.
El refugi 1 apareix totalment colgat amb terres del lloc, però es reconeix el contorn del seu accés.
El lloc per on s'accedia al refugi 2 apareix cobert de vegetació sobrecrescuda però es visualitza la boca d'accés, construïda amb volta de maó ceràmic. La construcció es troba a l'extrem de llevant del circuit d'Automodelisme de l'aeròdrom.
El lloc per on s'accedia al refugi 3 també apareix cobert de vegetació i arbrat sobrecrescut però es conserva íntegre la boca i la volta que cobreix el passadís d'accés al refugi. El passadís està colgat de terra, però queda visible la part superior del seu cobriment, una volta d'arc escarser construïda amb maó de pla.
A ca l'Enric del Pla funcionava com a Casa Control i disposava d'un refugi principal. El refugi era construït a 8 metres de profunditat i estava blindat. Actualment funciona com a cisterna i queda situat sota una de les granges de porcs del mas.
A cada banda del Camí de Ca l'Enric del Pla, abans d'arribar a la casa, hi ha un refugi. Apareixen totalment colgats, sense poder-ne visualitzar el seu interior.

Observacions:

Descripció extreta de la fitxa de l' Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental d'Òdena, Diputació de Barcelona, Servei del Patrimoni Local i Ajuntament d'Òdena. Barcelona, 2013.

Història

Segons Josep-Vicenç Mestre, "la creació de l'aeròdrom d'Òdena es remunta a la guerra civil, quan per motius militars foren ocupats diversos terrenys per utilitzar-los de camp d'aviació i servir d'enllaç a l'exèrcit republicà, adscrit a la Tercera Regió Militar. El mes de juny de 1938 restaven al càrrec de l'aeròdrom el capità Gregorio Sanahuja Manzanedo i el sergent Pio Ferrer Itarte, tal com consta en la nota-justificació de revista del "aeródromo de Odena".
Un cop finalitzada la guerra a petició de la "Jefatura Regional Aérea de Levante" es féu una relació dels propietaris afectats per l'ocupació de l'aeròdrom: "herederos de Juan Vives Gibert, Agustín Prat Llorens, José Bisbal Jorba, viuda de José Enrich Aribau, José Seuba Prat, Ignacio Figuerola Pons, José Doménech Figueras, José Tardá Mensa, Agustín Puiggrós Casanovas, Francisco Prat Casals, viuda de José Casanovas Martí, herederos de José Morera Alsina, José Llacuna Bujons, José Figueras Mestres, Antonio Doménech Prat, Luís Trullás Puiggrós, vídua d'Isidro Ribera Closa, José Torras Vallés, Carlos Viadiu Bosch, Juan Torres Claret".
El mes de juny de 1939, l'Ajuntament d'Òdena va reclamar els terrenys per ser retornats als seus propietaris i utilitzar-los agrícolament, puntualitzant "si no interesase al Glorioso Ejército Nacional la utilización del aeródromo, con objeto de dedicarlos de nuevo a tierras de labor, contribuyendo así con el mayor entusiasmo al resurgimiento agrícola español".

En el perímetre del camp d'aviació republicà es varen bastir un conjunt de refugis per protegir al personal en el moment d'un bombardeig. En cas d'atac inesperat, els avions no podien enlairar-se i els aviadors i personal de servei havien de deixar l'avió, abandonar el camp i refugiar-se el més aviat possible. Hi havia tres categories de refugis: elementals, mitjans i principals.
El mes d'agost del mateix any el governador militar de Barcelona va autoritzar a l'Ajuntament d'Igualada a retornar als propietaris els terrenys utilitzats. L'Ajuntament d'Òdena va protestar alegant que aquesta potestat corresponia a Òdena, tot i tractar-se del seu terme municipal. Sembla que la problemàtica pel que fa a la jurisdicció sobre l'aeròdrom ja té aquí els seus primers altercats, tot i que sempre apareix citat a la documentació de l'època com aeròdrom d'Òdena.
L'any 1959 l'Ajuntament d'Igualada va comprar els terrenys al mateix lloc on havia estat l'aeròdrom republicà per ubicar-hi l'aeròdrom "General Pere Vives Vich". El 1961 els dos ajuntaments van establir un conveni de funcionament de les instal·lacions, per qual s'autoritza la construcció del camp de vol dins del terme municipal odenenc, reservant-se el seu ajuntament d'una forma clara i expressa la potestat jurisdiccional sobre tot el territori on s'emplaça l'aeròdrom i les dependències annexes.
El 1965 l'Aeroclub Barcelona-Sabadell va formar una nova secció de vol sense motor a l'aeròdrom. Segons publiquen els mitjans de comunicació: "L'Ajuntament igualadí estudia un projecte d'aeroport. Els terrenys són d'Igualada malgrat s'ubiquin a Òdena".

Bibliografia

Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental d'Òdena, Diputació de Barcelona, Servei del Patrimoni Local i Ajuntament d'Òdena. Barcelona, 2013.
GIRALT RABELL, Jaume: Records de la Guerra Civil (1936-39) i de la postguerra. Ed. Jaume Giralt Rabell. Igualada, 2002.
http://guerracivil.mundoforo.com/
MESTRE CASANOVA, Josep-Vicenç (1982): "Òdena reivindica l'aeròdrom", La Rambla, la Revista de l'Anoia, 3, Igualada, p.1
MESTRE CASANOVA, Josep-Vicenç (1991): "Breu referència històrica de l'aeròdrom d'Òdena", Òdena, Butlletí d'Informació Municipal. Nova època, 24, Ajuntament d'Òdena, Òdena, pp.4.
VV.AA: Viure en temps de guerra (Igualada, 1936-1939). Ajuntament d'Igualada. Igualada, juliol 2006

